

ŠTAFURA, A. – VRÁBLOVÁ, T. – ŠTAFUROVÁ, K. (eds.): KULTÚRNE DEDIČSTVO GEMERA A MALOHONTU A JEHO SPRÍSTUPŇOVANIE. Bratislava : Ústav slovenskej literatúry, Mestské múzeum Jelšava a Quirinus, o.z., 2016. 145 s. Ľubica Hroncová

Ústav hudobnej vedy SAV a Ústav slovenskej literatúry SAV v spolupráci s Osvetovým centrom vyšehradskej kultúry Jelšava a Quirinus, o. z. usporiadali interdisciplinárnu konferenciu zameranú na kultúrnu pamäť gemerského a malohontského regiónu z pohľadu rôznych vedeckých disciplín. Témou konferencie konanej dňa 2. decembra 2016 bolo predstaviť významných ľudí, ktorí sa na Gemeri narodili alebo tu pôsobili, predstaviť kultúru a kultúrne inštitúcie regiónu z rôznych hľadísk. Pri tejto príležitosti vyšiel rovnomenný zborník, ktorého štúdie sa v súlade s námetom konferencie venujú jednotlivým literárnym, historickým, cirkevným, kultúrnym pamiatkam a osobnostiam na území Gemera a Malohontu.

Úvodný článok zborníka pod názvom *Stredoveký zlomok Kancionála sign. 09-24/1048 z Knižnice Prvého slovenského gymnázia v Revúcej* autorky Evy Veselovskej zoznamuje čitateľa so stredovekými fragmentami z Gemera a Malohontu, ktoré sa dodnes zachovali a sú zaujímavými zdrojmi poznania a cennými liturgickými rukopismi. Autorka v článku upozorňuje na využívanie ich sekundárnych funkcií, ktoré slúžia ako ochrana oveľa mladších rukopisov a tlačí zo 16. – 17. storočia. Jedným z nich je fragment spevníka (*Kancionál sign. 09-24/1048*) z knižnice prvého slovenského gymnázia v Revúcej (hoci jeho rukopis je českého pôvodu), jeho hudobná časť je podľa Veselovskej cenným príkladom stredovekej mariánskej liturgie.

Štúdia Andreja Čepca *Hudobniny z chóru rímskokatolíckeho Kostola sv. Vavrinca diakona v Revúcej* predstavuje hudobnú kolekciu rímskokatolíckeho farského Kostola sv. Vavrinca diakona v Revúcej, ktorá patrí medzi cenné dokumenty hudobnej histórie regiónu stredného Gemera. Autor uvádza, že hudobná zbierka sa skladá zo skupiny šiestich hudobných zdrojov (5 rukopisov a 1 tlačený exemplár) a bola vytvorená prostredníctvom činnosti miestnych spevákov a organistov pravdepodobne počas 19. storočia a prvého desaťročia 20. storočia, zaujímavé sú v nej hlavne rukopisy Franca Regeera, Antona Longauera a Gustáva Staníka. Tiež upozorňuje na vzácne notované tlače známych viedenských vydavateľov z konca 18. a začiatku 19. storočia Josepha Edera, Johanna Traega a Friedricha Hofmeistera. Skladby, ktoré sa nachádzajú v jednotlivých prameňoch, objasňujú nielen dobovú prax cirkevných hodnostárov, ale aj ich pedagogické pôsobenie.

Príspevok Stanislava Kršniaka *Poznámky k Rímskokatolíckemu kostolu sv. Vavrinca diakona v Revúcej* sa zameriava na identifikáciu pôvodného patróna rímsko-katolíckej cirkvi v Revúcej, ktorá je dnes zasvätená svätému Vavrincovi diakonovi. Výskum bol zameraný na históriu revúckeho kostola a objasnenie jeho pôvodného zasvätenia. Autor prichádza k záveru, že pôvodným patrónom revúckeho kostola bol sv. Quirinus z Tegernese, ktorý je vyobrazený ako starý vojak, pričom z výskumov je očivid-

334 né, že to bol mladý človek rímskeho pôvodu. Autor z doterajšieho skúmania nezistil dôvody zmeny pôvodného patrocína svätého Quirina na patrocínium svätého Vavrinca.

Autor štúdie *Využitie analýzy spektra zvuku pri porovnávaní zvuku historických organov na príklade organov v Revúcej a Muráni* Andrej Štafura si na hodnotenie zvukových špecifik historických organov vybral dve organové píšťaly, ktoré boli postavené v Muráni v takmer rovnakom období koncom 19. storočia a pochádzajú od jedného autora Carla Leopolda Wegensteina z Temešváru. Organy majú rovnaké špecifikácie, rozsah a iné organologické prvky, napriek tomu, že majú rozdielne zvuky. Štúdia ukazuje možnosť použitia analýzy zvukového frekvenčného spektra na určenie týchto rozdielov, ktoré sa v minulosti objavili počas vykonávania reštaurátorských prác.

Cieľom výskumu Petra Bartu prezentovaného v článku *Chronometrické datovanie organového pozitívu v Evanjelickom kostole a. v. v obci Štítник, okr. Rožňava: predbežné výsledky* bolo získať poznatky, ktoré by upresnili obdobie stavby organového pozitívu. Preto tento účel autor so svojimi spolupracovníkmi odobral dva drevené stavebné prvky údajne najstarších organov v oblasti Štítnika. Po analýze možných chronologických vzťahov medzi dátumami vzoriek autor dospel k názoru, že organy boli postavené v období rokov 1605 – 1650. Tento výsledok však zatiaľ pokladá za predbežný, pretože predstavuje vyhodnotenie iba dvoch chronometrických dát.

Miriám Das Lehotská sa v príspevku *Zborník z Lubeníka z pohľadu nových výskumov* sústredila na anonymnú hudobnú zbierku z obdobia raného klasicizmu, ktorá predstavuje repertoár určený na používanie pri bohoslužbách alebo na súkromné sociálne a sekulárne príležitosti. Autorka podáva detailnú charakteristiku *Zborníka z Lubeníka*, ktorý bol objavený v dome Samuela Nováka, učiteľa miestnej školy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v období 1873 – 1909. Na základe porovnania vytvorených kompozícií hudobných zdrojov 17. a 18. storočia na území Slovenska autorka

konštatuje smerovanie k hudobnej kultúre gemerského regiónu, odkiaľ zbierka pochádza, pravdepodobne z obdobia 1762 – 1775. Repertoár zbierky súvisí s organistom alebo učiteľom v jednej z vynikajúcich gemerských škôl, ktorý zaznamenal typický organový repertoár, ale aj svetské kompozície – najmä začiatky európskeho tanca pre čembalo, kompozície v galantnom štýle, niektoré piesne a árie bábkovej hry *Doktor Faust*. V štúdiu sa ďalej opisuje zosúladienie kolekcie so zbierkou Jána Andreja Šantrocha, organistu a miestneho učiteľa v Bratislave, ktorý však bol preložený na farský úrad augsburského vyznania v Štítniku, ako aj s inými zbierkami skladieb pre klávesové nástroje a zbierkami súbornej hudby 17. a 18. storočia pochádzajúcej z meštianskej a aristokratickej atmosféry.

Článok Zlatice Kendrovej *Spevník Jána Glosia Pondelského* a jeho hudobný odkaz sa zaoberá takmer zabudnutým tlačným barokovým luteránskym hymnom *ETAN hlasitě prozpěvující anebo Písničky Nábožné* a jeho autorom Jánom Glosiom Pondelským, ktorý slúžil ako pastor v niekoľkých dedinách Gemera a Malohontu. Repertoár a hudobné estetické vlastnosti duchovných piesní hymnickej knihy sú významným prínosom pri rozvíjaní duchovnej kultúry na Slovensku.

Jánovi Glosiovi-Pondelskému sa venuje aj Timotea Vráblová v nasledujúcej štúdiu *Význam Jána Glosia Pondelského pre formovanie duchovnej lyriky v 18. storočí*. Autor hymnov a duchovných piesní 18. storočia je zobrazený ako významný dobový básnik, ktorý sa vo svojej tvorbe obracal predovšetkým na vzdelanejšieho adresáta. Jeho piesne boli zahrnuté do súdobých spevníkov – napríklad do *Cithary Sanctorum* alebo knihy pohrebných piesní *Funebrál* (1740) od vydavateľa Pavla Jakobeá. Autorka zdôrazňuje pozoruhodnosť vplyvu Glosia-Pondelského predovšetkým na tvorbu duchovnej poézie nového typu, v ktorej používa subjektívny štýl typický pre 18. storočie, hlavne pre duchovné piesne a hymny tzv. súkromných bohoslužieb.

Petra Rusňáková sa v príspevku *Duchovný rozmer motívu putovania v Hruškovicej autobiografii* zameriava na latinsky napísanú

autobiografiu *Vita Samuelis Hruscowitz, Carponensis Hungari* slovenského učenca a luteránskeho kňaza Samuela Hruškoviča, zástupcu barokovej kultúry. Keďže text ako celok sa dá interpretovať niekoľkými spôsobmi, autorka v článku interpretuje autobiografický text prostredníctvom motívov púte, vnímania a prežívania životného priestoru, ktoré boli v období baroka veľmi výrazné. Autorka sleduje najmä symbolický význam textu a poukazuje na dôležité aspekty barokového duchovného konceptu človeka a života. Článok sa zaoberá aj špecifickou problematikou žánru autobiografie v slovenskej barokovej literatúre.

V štúdiu *Neznámy rozprávkár Ján Francisci* sa Jana Pácalová venuje výnimočne významnej osobe slovenskej kultúrnej histórie 19. storočia – Jánovi Franciscimu (1822 – 1905), ktorý svojou tvorbou vplýval aj na regionálnu kultúru. Časť jeho literárneho diela sa zameriava na kultúrnu pamäť regiónu Gemera a Malohontu; autorka upozorňuje na skutočnosť, že Francisci zozbieral skvelý súbor rozprávok typický pre tento región a stal sa aj redaktorom zbierky. Zdôrazňuje, že hoci v súčasnosti je jeho prá-

ca editora takmer zabudnutá, jeho prínos pre knižnú kultúru v tejto oblasti bol pozoruhodný, pretože sa stal editorom dvoch zväzkov *Prostonárodného zábavníka* publikovaných v Bratislave a v roku 1843 vytvoril súbor rozprávok *Codex diversorum auctorum* A. Bol tiež redaktorom prvej publikácie rozprávok uverejnenej ako *Slovenské povesti* (1845) a stal sa autorom prvej zbierky rozprávok vytvorených priamo pre deti *Poviedky pre slovenské detky* (1871). V článku sa autorka zamerala na jeho rukopis, analyzovala štýl rozprávania a špecifickú črtu jeho poetiky.

Zborník obsahuje príspevky z viacerých vedných disciplín (hudobná veda, história, archeológia, literárna veda), ktoré z rôznych aspektov spracúvajú rovnakú tému týkajúcu sa kultúrneho prostredia gemerského a malohontského regiónu. Práve prostredníctvom interdisciplinárnych výskumných prístupov sa podarilo spracovať túto tematiku v celej rozmanitosti a ponúknuť pestrý obraz kultúrneho dedičstva Gemera a Malohontu.

Mgr. Ľubica Hroncová
Filozofická fakulta Univerzity
Komenského
Katedra slovenskej literatúry
a literárnej vedy
Gondova 2
811 09 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: hroncova25@uniba.sk